

Zbiór Orzeczeń

OPINIA RZECZNIKA GENERALNEGO
PEDRA CRUZA VILLALÓNA
przedstawiona w dniu 28 czerwca 2012 r.¹

Sprawa C-124/11

Bundesrepublik Deutschland
przeciwko

Karen Dittrich

Sprawa C-125/11

Bundesrepublik Deutschland
przeciwko

Robertowi Klinkemu

Sprawa C-143/11

Jörg-Detlef Müller

przeciwko

Bundesrepublik Deutschland

[wnioski o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym złożone przez Bundesverwaltungsgericht
(Niemcy)]

Równość traktowania w zakresie zatrudnienia i pracy — Uregulowanie krajowe dotyczące przyznania pomocy urzędnikom w przypadku choroby — Członkowie rodziny uprawnieni do pomocy — Wyłączenie rejestrowanych związków partnerskich — Zakres stosowania dyrektywy 2000/78/WE — Pojęcie wynagrodzenia

1. W kontekście trzech postępowań sądowych, w których rozstrzyga się, czy rejestrowane związki partnerskie posiadają prawo do korzystania ze świadczenia gwarantowanego przez prawo niemieckie związkom małżeńskim, Bundesverwaltungsgericht zwraca się do Trybunału, czy roszczenie to może opierać się na zasadzie równości traktowania ustanowionej przez prawo Unii w zakresie zatrudnienia i pracy.
2. Rozpatrywane wnioski stwarzają Trybunałowi okazję do doprecyzowania jego orzecznictwa dotyczącego zakresu stosowania dyrektywy Rady 2000/78/WE z dnia 27 listopada 2000 r.² ustanawiającej ogólne warunki ramowe równego traktowania w zakresie zatrudnienia i pracy. W tym kontekście chodzi o ustalenie, czy dyrektywa ma zastosowanie do pomocy przyznawanej urzędnikom federalnym w przypadku choroby.
3. W tym celu należy zbadać, czy rzeczona pomoc stanowi wynagrodzenie w rozumieniu dyrektywy 2000/78, której zastosowanie w sprawach przed sądem krajowym zależy – jak wynika z łącznej wykładni motywu 13 i art. 3 ust. 1 lit. c) tej dyrektywy – od okoliczności, czy będąca przedmiotem sporu pomoc może być traktowana jako „wynagrodzenie” w znaczeniu nadanym temu terminowi przez

1 — Język oryginału: hiszpański.

2 — Dz.U. L 303, s. 16.

art. 141 WE (obecnie art. 157 TFUE). W tym celu konieczne będzie rozwinięcie kryteriów wypracowanych przez Trybunał w orzeczeniach dotyczących tej materii, które dotychczas ograniczały się do emerytur, i jednocześnie ustalenie zakresu płatności dokonanych z systemów publicznych lub pochodnych, do których zgodnie ze swym art. 3 ust. 3 dyrektywa 2000/78 nie znajduje zastosowania.

I – Ramy prawne

A – Prawo Unii

4. Motyw 13 dyrektywy 2000/78 ma następujące brzmienie:

„Niniejszej dyrektywy nie stosuje się do uregulowań w zakresie zabezpieczenia społecznego i ochrony socjalnej, których korzyści nie są tożsame z dochodami w znaczeniu nadanym temu terminowi do celów stosowania art. 141 [...] WE, ani do wszelkiego rodzaju płatności dokonywanych przez państwo, których celem jest dostęp do zatrudnienia lub utrzymanie zatrudnienia”.

5. Artykuł 1 dyrektywy 2000/78 określa jej cel następująco:

„Celem niniejszej dyrektywy jest wyznaczenie ogólnych ram dla walki z dyskryminacją ze względu na religię lub przekonania, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną w odniesieniu do zatrudnienia i pracy, w celu realizacji w państwach członkowskich zasady równego traktowania”.

6. Na podstawie art. 2 dyrektywy 2000/78:

„1. Do celów niniejszej dyrektywy »zasada równego traktowania« oznacza brak jakichkolwiek form bezpośredniej lub pośredniej dyskryminacji z przyczyn określonych w art. 1.

2. Do celów ust. 1:

a) dyskryminacja bezpośrednia występuje, w przypadku gdy osobę traktuje się mniej przychylnie niż traktuje się, traktowano lub traktowano by inną osobę w porównywalnej sytuacji z jakiegokolwiek przyczyny wymienionej w art. 1;

[...]”.

7. Zakres stosowania dyrektywy 2000/78 jest określony w art. 3:

„1. W granicach kompetencji Wspólnoty niniejszą dyrektywę stosuje się do wszystkich osób, zarówno sektora publicznego, jak i prywatnego, włącznie z instytucjami publicznymi, w odniesieniu do:

[...]

c) warunków zatrudnienia i pracy, łącznie z warunkami zwalniania i wynagradzania;

[...]

3. Niniejszej dyrektywy nie stosuje się do wszelkiego rodzaju płatności dokonanych z systemów publicznych lub podobnych, włączając w to systemy zabezpieczenia społecznego i ochrony socjalnej.

[...]”.

B – Prawo krajowe

1. Uregulowanie dotyczące związków partnerskich

8. Paragraf 1 ust. 1 Gesetz über die Eingetragene Lebenspartnerschaft (ustawy o rejestrowanych związkach partnerskich, zwanej dalej „LPartG”) z dnia 16 lutego 2001 r.³ w brzmieniu zmienionym art. 7 ustawy z dnia 6 lipca 2009 r.⁴ stanowi:

„Dwie osoby tej samej płci zawierają związek partnerski poprzez osobiste i złożone w obecności obu stron przed kierownikiem urzędu stanu cywilnego oświadczenie o wstąpieniu w rejestrowany związek partnerski. Oświadczenia nie mogą zostać złożone pod warunkiem lub z zastrzeżeniem terminu”.

9. Zgodnie z § 5 LpartG zarejestrowani partnerzy „są wzajemnie zobowiązani do przyczyniania się do odpowiedniego zaspokajania potrzeb wspólnoty partnerskiej poprzez pracę i majątek [...]”.

2. Uregulowanie dotyczące pomocy dla urzędników federalnych

10. Bundesbeamtengesetz (ustawa o urzędnikach federalnych, zwana dalej „BBG”) przyznaje urzędnikom federalnym pomoc w przypadku choroby. Zgodnie z § 80 BBG rzeczoną pomocą, w pewnych warunkach, objęty jest małżonek urzędnika federalnego i dzieci pozostające na jego utrzymaniu.

11. Przepisy wykonawcze mające zastosowanie do dnia 14 lutego 2009 r. przyznawały prawo do pomocy małżonkowi urzędnika oraz dzieciom pozostającym na jego utrzymaniu z wyłączeniem osoby będącej w zarejestrowanym związku partnerskim. Pomoc nigdy nie miała bezwarunkowego charakteru, albowiem w przypadku małżonka była przyznawana jedynie wówczas, gdy jego dochody nie przekraczały 18 000 EUR lub gdy mimo zawartego ubezpieczenia zdrowotnego z uwagi na wrodzone dolegliwości lub określone choroby nie były mu udzielane na podstawie indywidualnego wyłączenia żadne świadczenia z ubezpieczenia lub świadczenia te zostały wstrzymane. Prawo do pomocy przysługiwało zatem w przypadku pozostawania małżonka na utrzymaniu osoby uprawnionej z powodu zbyt niskich dochodów lub z powodu niezawinionej niewystarczającej ochrony z tytułu ubezpieczenia zdrowotnego.

12. Na mocy zawartego w § 80 ust. 4 BBG upoważnienia federalny minister spraw wewnętrznych ogłosił Bundesbeihilfeverordnung (rozporządzenie w sprawie pomocy federalnej, zwane dalej „BBhV”) z dnia 13 lutego 2009 r.⁵, które, w zakresie mającym znaczenie w niniejszej sprawie, utrzymało w mocy dotychczasowy system wyłączający osoby pozostające w zarejestrowanych związkach partnerskich z listy beneficjentów pomocy w przypadku choroby.

13. Po wszczęciu sporu w sprawach głównych, jednakże bez znaczenia dla ich rozstrzygnięcia, przeprowadzono reformę ustawodawczą, zgodnie z którą osoby pozostające w zarejestrowanych związkach partnerskich zostały zaliczone do beneficjentów spornej pomocy⁶.

II – Stan faktyczny

14. Skarżący w postępowaniach głównych, urzędnicy federalni, zawarli rejestrowane związki partnerskie, w których partnerzy pozostają na ich utrzymaniu.

3 — BGBI. I, s. 266.

4 — BGBI. I, s. 1696.

5 — BGBI. I, s. 326.

6 — Reforma BBhV z dnia 13 lipca 2011 r. (BGBI. I, s. 1394).

15. W sprawach C-124/11 i C-125/11 skarżący wnieśli o przyznanie pomocy. Po wydaniu pierwszej odmownej decyzji administracyjnej prawo powodów zostało uwzględnione przez Verwaltungsgericht w Berlinie, w opinii którego jakkolwiek osoby pozostające w zarejestrowanych związkach partnerskich nie znajdują się wśród beneficjentów takiej pomocy, to jednak posiadają do niej prawo na podstawie dyrektywy 2000/78, ponieważ zgodnie z orzecnictwem Trybunału pomoc ta stanowi „wynagrodzenie” w rozumieniu rzeczony dyrektywy, to znaczy jest przyznawana wyłącznie z racji zatrudnienia, a nie jako świadczenie z powszechnego publicznego systemu zabezpieczenia społecznego lub ochrony socjalnej.

16. Natomiast w sprawie C-143/11 roszczenie powoda zostało oddalone zarówno przez organ administracji, jak i przez sąd administracyjny z tej przyczyny, że skoro sytuacja małżonka i sytuacja osoby pozostającej w zarejestrowanym związku partnerskim nie jest porównywalna, dyrektywa 2000/78 nie została naruszona.

17. W każdej sprawie strona pokrzywdzona dotyczącym jej orzeczeniem sądowym wniosła skargę rewizyjną do Bundesverwaltungsgericht.

18. Sąd odsyłający wychodzi z założenia, że uregulowanie krajowe nie zalicza osób pozostających w zarejestrowanych związkach partnerskich do potencjalnych beneficjentów pomocy publicznej przewidzianej dla urzędników federalnych w przypadku choroby. Wśród beneficjentów rzeczony pomocy znajdowałoby się jednak małżonkowie tych urzędników.

19. Bundesverwaltungsgericht ma wątpliwości dotyczące możliwości zastosowania dyrektywy 2000/78 w sprawach będących przedmiotem postępowań głównych. Gdyby dyrektywa ta znajdowała zastosowanie, osoby pozostające w zarejestrowanych związkach partnerskich powinny być w konsekwencji traktowane tak samo jak małżonkowie i z tego względu strony tych postępowań miałyby prawo do będącej przedmiotem sporu pomocy publicznej.

20. Sąd odsyłający twierdzi, że możliwość zastosowania dyrektywy 2000/78 zależy od prawnej kwalifikacji będącej przedmiotem sporu pomocy. Konkretnie od tego, czy stanowi ona element wynagrodzenia w rozumieniu art. 157 TFUE – w którym to przypadku dyrektywa 2000/78 znajdowałaby zastosowanie – czy też jest to świadczenie z publicznego systemu zabezpieczenia społecznego lub podobne i z tego względu wyłączone z zakresu stosowania tej dyrektywy.

21. W ocenie Bundesverwaltungsgericht użyte przez Trybunał kryteria różnicujące świadczenia emerytalne w zależności od źródła ich finansowania nie są właściwe w kontekście systemów ochrony w przypadku choroby między innymi z tego powodu, że pomoc w przypadku choroby nie zależy od okresu pozostawania w stosunku służbowym.

III – Pytanie prejudycjalne

22. W tych okolicznościach Bundesverwaltungsgericht postanowił zawiesić w każdej ze spraw postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującym pytaniem:

„Czy dyrektywa Rady 2000/78/WE z dnia 27 listopada 2000 r. ustanawiająca ogólne warunki ramowe równego traktowania w zakresie zatrudnienia i pracy znajduje zastosowanie do krajowych przepisów dotyczących przyznawania pomocy urzędnikom w przypadkach choroby?”.

IV – Postępowanie przed Trybunałem

23. Wnioski o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym w sprawach C-124/11 i C-125/11 zostały złożone w Trybunale w dniu 9 marca 2011 r. Wniosek w sprawie C-143/11 został złożony w dniu 24 marca 2011 r.

24. Postanowieniem Prezesa Trybunału z dnia 27 maja 2011 r. trzy wnioski o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym zostały połączone do wspólnego rozpoznania.

25. Uwagi na piśmie złożyli K. Dittrich, R. Klinke, J.D. Müller oraz Komisja.

26. Przedstawiciele procesowi stron przedstawili swe stanowiska na rozprawie, która odbyła się w dniu 3 maja 2012 r.

27. W pisemnym zawiadomieniu o rozprawie strony zostały wezwane do przedstawienia pisemnych wyjaśnień dotyczących sposobu finansowania będącej przedmiotem sporu pomocy, tj. czy jest ona w całości lub w części finansowana poprzez składki uiszczane przez Republikę Federalną Niemiec jako pracodawcę urzędników federalnych czy ze środków zabezpieczenia społecznego. Termin przedstawienia wyjaśnień upłynął w dniu 13 kwietnia 2012 r.

V – Argumenty stron

28. Skarżący w postępowaniach głównych utrzymują, że dyrektywa 2000/78 ma zastosowanie do będącej przedmiotem sporu pomocy. W ich ocenie jest tak z tej przyczyny, że z jednej strony zgodnie z orzecznictwem Trybunału każde wynagrodzenie w rozumieniu art. 157 TFUE wchodzi w zakres zastosowania tej dyrektywy, a z drugiej strony pojęcie zatrudnienia obejmuje również stosunek łączący urzędnika publicznego z państwem⁷.

29. Skarżący uważają, że zakwalifikowaniu pomocy jako wynagrodzenia nie stoi na przeszkodzie okoliczność, że system pomocy jest uregulowany ustawą, albowiem prawodawca nie działa w tym przypadku jako organ administracji publicznej, ale pracodawca. Skarżący, powołując się na wyrok z dnia 17 maja 1990 r. w sprawie Barber⁸, twierdzą, że nie sprzeciwia się temu również okoliczność, że urzędnicy stanowią ogólną kategorię pracowników. Wreszcie twierdzą oni, że pomoc nie zależy od okresu zatrudnienia, a jej wysokość nie jest obliczana na podstawie ostatnich otrzymywanych wynagrodzeń. Reasumując, wnioskodawcy utrzymują, że te okoliczności mogą być odpowiednie dla ustalenia charakteru emerytur, ale nie dla wyjaśnienia, czy sporna pomoc stanowi wynagrodzenie.

30. Komisja podziela stanowisko skarżących. Przypomniawszy, że zgodnie z orzecznictwem pojęcie wynagrodzenia powinno być interpretowane szeroko, a zatem rozumiane jako każde świadczenie lub płatność należne pracownikowi w związku z jego aktywnością na podstawie umowy, przepisów ustawowych lub orzeczenia sądowego, Komisja utrzymuje, że Trybunał Sprawiedliwości zawsze uważał, że w zakresie świadczeń emerytalnych jedynym istotnym – aczkolwiek nie wyłącznym – kryterium była okoliczność, iż emerytura była wypłacana z racji stosunku pracy łączącego pracownika z byłym pracodawcą. Z tym pierwszym kryterium łączą się trzy inne kryteria o charakterze pomocniczym, które pozwalają na zakwalifikowanie emerytury jako świadczenia przyznanego z tytułu pracowniczego systemu zabezpieczenia społecznego, a zatem jako wynagrodzenia

7 — Wyroki: z dnia 1 kwietnia 2008 r. w sprawie C-267/06 Maruko, Zb.Orz. s. I-1757; z dnia 23 października 2003 r. w sprawach połączonych C-4/02 i C-5/02 Schönheit i Becker, Rec. s. I-12575.

8 — Sprawa C-262/88, Rec. s. 1889, pkt 26.

w rozumieniu art. 157 TFUE, odróżniając ją od świadczenia przyznawanego w ramach publicznego systemu zabezpieczenia społecznego, tj.: (a) czy emerytura nie jest przyznawana jedynie szczególnej kategorii pracowników; (b) czy jest bezpośrednio związana z przepracowanym okresem; (c) czy jej wysokość jest obliczana na podstawie ostatniego wynagrodzenia.

31. Odnośnie do będącej przedmiotem sporu pomocy Komisja podkreśla, że po pierwsze, stanowi ona świadczenie przyznawane szczególnej kategorii pracowników; po drugie, jest przyznawana z racji zatrudnienia i jest związana z wynagrodzeniem lub emeryturą urzędnika, a zatem stanowi element wynagrodzenia; i po trzecie, inne ustanowione w orzecznictwie kryteria dotyczące emerytur nie są właściwe w rozpatrywanym tu przypadku, ponieważ kryteria dotyczące uzależnienia od okresu pracy i obliczania na podstawie ostatniego wynagrodzenia zostały użyte przez Trybunał w celu ustalenia, czy emerytury urzędników mogą być uznane za wynagrodzenie, pomimo że normalnie nie spełniają warunków, które Trybunał uznał za charakterystyczne dla prywatnego systemu emerytalnego w ww. wyroku w sprawie Barber. Należy też zwrócić uwagę, że – co się tyczy pomocy dla urzędników w przypadku choroby – w dziedzinie prawa prywatnego nie istnieje podobny system. Dlatego też niemożliwe jest wspomoczenie się analogicznymi systemami prywatnymi w celu ustalenia kryteriów granicznych w stosunku do ustawowego systemu zabezpieczenia społecznego.

32. W konsekwencji jedynym czynnikiem decydującym jest okoliczność, że będąca przedmiotem sporu pomoc jest przyznawana w ramach stosunku zatrudnienia z państwem, które występuje jako pracodawca, a nie zabezpieczający ustawowy system publiczny. Należy ją zatem uznać za wynagrodzenie w rozumieniu art. 157 TFUE, pomimo że jest przyznawana na podstawie przepisów ustawowych i odpowiada również względem polityki społecznej.

33. W odpowiedzi na wezwanie, o którym mowa w pkt 24 niniejszej opinii, zarówno strony postępowań głównych, jak i rząd niemiecki udzieliły odpowiedzi, że będąca przedmiotem sporu pomoc jest finansowana przez Republikę Federalną Niemiec w charakterze pracodawcy, bez jakiegokolwiek udziału finansowego ze strony systemu zabezpieczenia społecznego.

VI – Ocena

A – Uwagi wstępne

34. Jak wyżej wskazano, połączone wnioski o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczą możliwości zastosowania dyrektywy 2000/78 w zależności od tego, czy zarejestrowane zgodnie z przepisami prawa państwa członkowskiego związki partnerskie mogą korzystać ze świadczenia zagwarantowanego przez to prawo związkom małżeńskim.

35. Rozpatrywane tu wnioski nie wychodzą poza zakres tego pytania. Pragnę zwrócić uwagę, że nie chodzi tu o ustalenie, czy zostało naruszone przysługujące stronom w postępowaniach głównych prawo do traktowania ich na równi z osobami pozostającymi w związkach małżeńskich, a jedynie, czy zostały spełnione przesłanki dla rozpatrzenia tych spraw przy zastosowaniu dyrektywy 2000/78.

36. Nie oczekuje się zatem od Trybunału, by wypowiedział się w kwestii ewentualnej dyskryminacji, a jedynie w przedmiocie zaistnienia przesłanek pozwalających sądowi odsyłającemu rozstrzygnięcie zawisłych spraw przy zastosowaniu rzeczony dyrektywy. W tym celu wystarczy ustalić, czy będąca przedmiotem sporu pomoc stanowi wynagrodzenie w rozumieniu art. 3 ust. 1 lit. c) dyrektywy 2000/78, uzależniając to od tego, czy będąca przedmiotem sporu pomoc jest tożsama z „wynagrodzeniem” z art. 157 TFUE, przepisu, do którego odwołuje się motyw 13 dyrektywy w celu zdefiniowania tego pojęcia.

B – Przesłanki stosowania dyrektywy 2000/78

37. Jak prawidłowo sygnalizuje Bundesverwaltungsgericht, zastosowanie dyrektywy 2000/78 zależy od okoliczności, czy będąca przedmiotem sporu pomoc może zostać zakwalifikowana jako „wynagrodzenie” w rozumieniu art. 157 TFUE.

38. W tym względzie art. 3 ust. 1 lit. c) dyrektywy 2000/78 stanowi, że „znajduje ona zastosowanie do wszystkich osób, zarówno w sektorze publicznym jak i prywatnym, włącznie z instytucjami publicznymi, w odniesieniu do: [...] c) warunków zatrudnienia i pracy, łącznie z warunkami zwalniania i wynagradzania”.

39. W wypadku, jak ma to miejsce w niniejszej sprawie, świadczenia wypłacanego przez organ administracji publicznej nieuniknione jest wzięcie pod uwagę wyjątku przewidzianego w art. 3 dyrektywy 2000/78, którego ust. 3 stanowi, że „niniejszej dyrektywy nie stosuje się do wszelkiego rodzaju płatności dokonywanych z systemów publicznych lub podobnych, włączając w to systemy zabezpieczenia społecznego i ochrony socjalnej”.

40. Wyjątek ten powinien być jednak rozważany w świetle motywu 13 dyrektywy 2000/78, zgodnie z którym „niniejsza dyrektywa nie obejmuje systemów zabezpieczenia społecznego i ochrony socjalnej, z których korzyści nie są tożsame z wynagrodzeniem w znaczeniu nadanym temu terminowi do celów stosowania art. 141 WE, ani do wszelkiego rodzaju płatności dokonywanych przez państwo, których celem jest dostęp do zatrudnienia lub utrzymanie zatrudnienia”.

41. Ta łączna wykładnia art. 3 ust. 3 i motywu 13 dyrektywy 2000/78 przyjęta przez Trybunał w ww. wyroku w sprawie Maruko⁹ pozwala założyć, że nie każde świadczenie wypłacane przez organ administracji publicznej jest wyłączone z zakresu stosowania dyrektywy 2000/78, ani nawet nie każde pochodzące – jeżeli chodzi o organy administracji publicznej – od instytucji zabezpieczenia społecznego, ale jedynie te świadczenia wypłacane przez te instytucje, których nie można uznać za „wynagrodzenie” w rozumieniu (obecnie) art. 157 TFUE.

1. Pojęcie wynagrodzenia

42. Aby udzielić odpowiedzi na przedstawione pytanie, należy zatem wyjaśnić bardzo konkretną kwestię, a mianowicie, czy pomoc będąca przedmiotem sporu stanowi „wynagrodzenie”, czy też go nie stanowi w rozumieniu art. 157 TFUE, do którego, jak wspomniałem już wcześniej, odwołuje się dyrektywa 2000/78 w celu zdefiniowania użytego w art. 3 ust. 1 lit. c) pojęcia wynagrodzenia. Jak zobaczymy, przy badaniu możliwego występowania każdego z elementów składowych pojęcia wynagrodzenia ukaże się głęboki sens wyjątku wynikającego z łącznej wykładni art. 3 ust. 3 i motywu 13 dyrektywy 2000/78. Dyrektywa ta bowiem określa jedynie konsekwencje, jakie wynikają z samego pojęcia wynagrodzenia.

43. Artykuł 157 TFUE definiuje wynagrodzenie jako „zwykłą podstawową lub minimalną płacę albo uposażenie oraz wszystkie inne korzyści w gotówce lub w naturze, otrzymywane przez pracownika bezpośrednio lub pośrednio, z racji zatrudnienia od pracodawcy”. W pojęciu tym mieści się zatem element materialny (płaca albo uposażenie i korzyści), element podmiotowy (pracodawca i pracownik) oraz element kauzalny (zatrudnienie). Musimy zbadać, czy wszystkie one występują w przypadku będącej przedmiotem sporu pomocy.

⁹ — I ostatnio w wyroku z dnia 10 maja 2011 r. w sprawie C-147/08 Römer, Zb.Orz. s. I-3591, pkt 32.

44. Odnośnie do elementu materialnego nie mam wątpliwości, że „wszystkie inne korzyści w gotówce lub w naturze otrzymywane [przez pracownika] bezpośrednio lub pośrednio” obejmują swym zakresem będącą przedmiotem sporu pomoc. Dzięki tej pomocy pracownik otrzymuje w rezultacie zwrot 50–80% kosztów zdrowotnych poniesionych przez niego samego lub przez wskazane osoby pozostające na jego utrzymaniu¹⁰.

45. W mojej ocenie w tych przypadkach występuje również element kauzalny. Pomoc jest rzeczywiście zarezerwowana dla urzędników federalnych z uwagi na to, że nimi są. Dodatkowo jeszcze jest dla nich zarezerwowana z tej przyczyny, że poza tym, że są urzędnikami federalnymi, rzeczywiście wykonują pracę w tym charakterze. Jak wynika z § 2 ust. 2 BBhV, urzędnicy federalni korzystający z bezpłatnego urlopu również mają prawo do pomocy wówczas, gdy urlop jest nie dłuższy niż miesiąc. Oczywisty jest, w mojej ocenie, związek kauzalny pomiędzy będącą przedmiotem sporu pomocą a stosunkiem zatrudnienia¹¹.

46. Na koniec pozostaje najtrudniejszy element. Analizowana pomoc stanowi świadczenie pieniężne, do którego ma prawo urzędnik federalny ze względu na łączący go z administracją federalną stosunek zatrudnienia. Czy jednak jest to świadczenie otrzymywane „przez pracownika od pracodawcy”, jak wymaga tego art. 157 TFUE? W mojej ocenie jest to istota sprawy.

2. W szczególności w przedmiocie finansowania świadczenia materialnego

47. Świadczenie otrzymywane przez pracownika z racji zatrudnienia łączącego go z pracodawcą stanowi „wynagrodzenie” w rozumieniu art. 157 TFUE jedynie wówczas, gdy jest otrzymywane od samego pracodawcy. Inne świadczenia, z których korzystać może pracownik z racji stosunku zatrudnienia, nie mieszczą się w definicji rozważanego tu pojęcia, a w rezultacie istniejąca w ich zakresie dyskryminacja powinna być oceniana poza zakresem dyrektywy 2000/78.

48. Taki jest powód, dla którego nie wszystkie świadczenia z zabezpieczenia społecznego mogą wchodzić w zakres pojęcia wynagrodzenia, a jedynie te, które poza tym, że stanowią wynagrodzenie „z racji zatrudnienia”, są otrzymywane od pracodawcy, choćby za pośrednictwem instytucji zabezpieczenia społecznego, czyli w sposób pośredni.

49. Jak już wcześniej wypowiedział się Trybunał w wyroku z dnia 25 maja 1971 r. w sprawie Defrenne¹², systemy zabezpieczenia społecznego „pozwalają na objęcie pracowników systemem obowiązkowym, do którego finansowania pracownicy, pracodawcy i ewentualnie organy administracji publicznej przyczyniają się w zakresie będącym pochodną raczej względów polityki społecznej niż stosunku zatrudnienia pomiędzy pracodawcą a pracownikiem” (pkt 8), w związku z czym „obciążający pracodawców udział w finansowaniu podobnych systemów nie stanowi ani bezpośredniej, ani pośredniej płatności na rzecz pracownika” (pkt 9), „który korzysta zwykle z ustawowo ustanowionych świadczeń, nie z powodu składek odprowadzanych przez pracodawcę, ale z uwagi na spełnienie ustawowych przesłanek warunkujących przyznanie tego świadczenia” (pkt 10).

10 — Trybunał obstatek przy bardzo szerokim kryterium w formułowaniu treści pojęcia wynagrodzenia. I tak za wynagrodzenie uznano ułatwienia w transporcie (wyrok z dnia 9 lutego 1982 r. w sprawie 12/81 Garland, Rec. s. 359, pkt 9), premie bożonarodzeniowe (wyrok z dnia 9 września 1999 r. w sprawie C-281/97 Krüger, Rec. s. I-5127, pkt 17), świadczenia z tytułu uczestnictwa w szkoleniach (wyrok z dnia 4 czerwca 1992 r. w sprawie C-360/90 Bötzel, Rec. s. I-3589, pkt 12–15). Uważam, że wynagrodzenie, którym się tutaj zajmujemy, można bez trudu zaliczyć do tej grupy.

11 — Wydaje mi się mało istotne, że świadczenie, które w istocie stanowi wynagrodzenie, odpowiada tym lub innym celom. Chcę przez to powiedzieć, że bez znaczenia jest, czy chodzi o świadczenie wzajemne sensu stricto, motywację produktywności czy środek służący poprawie warunków pracy. Decydujące znaczenie ma tutaj bowiem *powód przyznania* tego świadczenia, a nie *cel*, któremu ono służy. Świadczenie powinno przysługiwać z powodu stosunku zatrudnienia (który z tego względu stanowi „rację” w rozumieniu art. 157 TFUE) i może realizować którykolwiek z celów, który pracodawca jest upoważniony obrać.

12 — Sprawa 80/70, Rec. s. 445.

50. Z faktu, że dyrektywy 2000/78 nie stosuje się „do systemów zabezpieczenia społecznego i ochrony socjalnej, z których korzyści nie są tożsame z wynagrodzeniem w znaczeniu nadanym temu terminowi do celów stosowania art. [157 TFUE]” (motyw 13), wynika, że skoro tożsamość ta możliwa jest jedynie wówczas, gdy otrzymane przez pracownika świadczenia pochodzą od pracodawcy, ustalenia wymaga, czy finansowanie systemu zabezpieczenia społecznego ciąży w tym zakresie na pracodawcy, na pracowniku, czy na organie administracji publicznej. Jedynie w zakresie, w jakim finansowanie pochodzi od pracodawcy, można mówić o tym, że system zabezpieczenia społecznego wypłaca świadczenie, które w rzeczywistości pośrednio obciąża tego pracodawcę, a w konsekwencji potwierdzić, iż chodzi tu o „wynagrodzenie” w rozumieniu art. 157 TFUE.

51. Pogląd ten ma jednakowe znaczenie w przypadku instytucji zabezpieczenia społecznego sensu stricto, jak i w przypadku jakiegokolwiek innego publicznego systemu finansowania świadczeń pracowniczych w ogóle. A to dlatego, że w przypadku uznania, że świadczenie jest wypłacane ostatecznie przez pracodawcę, bez znaczenia jest, czy odbywa się to w sposób bezpośredni, czy przez pośrednika; a w tym drugim przypadku, obojętna jest zarówno forma osobowości prawnej, jak i sposób działania, jeżeli tylko płatnik pośredni będący jednostką prywatną lub publiczną podlega prawu publicznemu.

52. Oznacza to potrzebę ustalania w każdym przypadku, kto finansuje przyznane pracownikowi świadczenie. Wychodząc od ostatecznego wypłacającego, uznawszy, że nie jest on tożsamy z pracodawcą, należy sprawdzić, czy nie jest on jedynie pośrednikiem pracodawcy. W przypadku świadczeń wypłacanych przez instytucje publiczne ogólnie lub przez instytucje zabezpieczenia społecznego w szczególności zadanie będzie polegało na ustaleniu, czy te świadczenia pochodzą ze składek należnych od pracodawcy, czy też obciążają innych podatników, samych pracowników, organy administracji publicznej, czy też jednych i drugich w różnych proporcjach. Mając na uwadze dające się w tym względzie zaobserwować różnice pomiędzy państwami członkowskimi, oczywiste jest, że zadanie to spoczywać może jedynie na właściwym sądzie krajowym.

53. W mojej ocenie kryterium odpowiedzialności za finansowanie – wraz z elementem materialnym świadczenia i jego „kauzą” pracowniczą – z uwagi na swoją przekrojowość może okazać się bardziej użyteczne niż kryterium ustalenia kręgu beneficjentów świadczenia lub większego czy mniejszego podobieństwa do równoważnych świadczeń z prywatnego systemu opieki.

54. Bez wątplenia będzie równie użyteczne zarówno w przypadku świadczeń emerytalnych, jak i tych, których przedmiotem jest pomoc w przypadku choroby. Ponieważ chodzi tu o świadczenie pieniężne wypłacane z racji zatrudnienia, istotnie jest jedynie, czy ten kto je finansuje, jest pracodawcą, czy nie. Uważam, że korzyści wynikające z przyjęcia takiej formuły w celu ułatwienia rozwiązania problemu kwalifikacji świadczenia jako „wynagrodzenia” dla celów art. 157 TFUE są bezdyskusyjne¹³.

C – W przedmiocie sporów w postępowaniach głównych

55. Jeżeli chodzi o rozstrzygane w postępowaniach głównych przypadki, które stanowią podstawę niniejszych pytań prejudycjalnych, z przedłożonych Trybunałowi informacji wynika, że będące przedmiotem sporu świadczenia mają swe źródło w stosunku zatrudnienia łączącym urzędników państwowych z organami administracji federalnej, a ich finansowanie pochodzi bezpośrednio z budżetu federalnego, wspieranego w tym względzie przez środki publiczne wnoszone przez państwo członkowskie występujące w charakterze pracodawcy tych urzędników federalnych.

13 — To samo dotyczy skutków ujednoczenia do pewnego stopnia systemów państw członkowskich, wychodzącego poza różnice wynikające z ich systemów zabezpieczenia społecznego i zaopatrzenia publicznego oraz ich swobody w ukształtowaniu tej materii. W tym względzie S. Krebber, Artykuł 157, w: Ch. Callies, M. Ruffert, *EUV/AUEV*, 4. Aufl., Munich, Ch. Beck 2011, nr 28.

56. Zgodnie z przedstawionymi w opinii poglądami wszystko wskazuje na to, że rozpoznawane świadczenia wydają się stanowić w tym przypadku „wynagrodzenie” w rozumieniu art. 157 TFUE, z czego wynika, że dyrektywa 2000/78 znajduje zastosowanie do regulujących je przepisów krajowych.

57. Ostatecznie do sądu krajowego należało będzie sprawdzenie, czy finansowanie wskazanych świadczeń spoczywa w rezultacie na państwie członkowskim – przy uwzględnieniu jego szczególnego systemu – występującym w charakterze pracodawcy urzędników, których dotyczą postępowania główne.

VII – Wnioski

58. W świetle powyższych rozważań proponuję Trybunałowi, by na pytanie prejudycjalne odpowiedział w sposób następujący:

Dyrektywa Rady 2000/78/WE z dnia 27 listopada 2000 r. ustanawiająca ogólne warunki ramowe równego traktowania w zakresie zatrudnienia i pracy znajduje zastosowanie do przepisów krajowych w przedmiocie przyznania pomocy państwowej urzędnikom w przypadku choroby, jeżeli jej finansowanie spoczywa w głównej mierze na państwie jako pracodawcy, która to okoliczność podlega ustaleniu przez sąd krajowy.